

Wyrok z dnia 25 stycznia 2000 r.

II UKN 341/99

Prowadzenie przez rodziców małoletniego dziecka pozostającego pod ich władzą rodzicielską, gospodarstwa rolnego należącego do majątku dziecka (art. 101 § 1 KRO) nie jest prowadzeniem działalności rolniczej na własny rachunek ubezpieczonego w rozumieniu art. 6 pkt 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.).

Przewodniczący: SSN Beta Gudowska, Sędziowie SN: Andrzej Kijowski, Andrzej Wróbel (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 25 stycznia 2000 r. sprawy z wniosku Antoniego W. przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziałowi Regionalnemu w A. o podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 14 kwietnia 1999 r. [...]

z m i e n i ł zaskarżony wyrok oraz poprzedzający go wyrok Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 18 stycznia 1999 r. [...] i oddalił odwołanie.

U z a s a d n i e n i e

Oddział Regionalny w A. Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 15 lipca 1998 r. [...] stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolnika Antoniego W. od dnia 1 lipca 1998 r., jako, że na podstawie aktu notarialnego z dnia 25 czerwca 1998 r. [...] zaprzestał on prowadzenia działalności rolniczej.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku po rozpoznaniu odwołania Antoniego W. od powyższej decyzji wyrokiem z 18 stycznia 1999 r. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że podlega on ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy z tytułu prowadzenia posiadanego gospodarstwa rol-

nego. Z ustaleń Sądu wynika, że Antoni W. mimo przekazania gospodarstwa rolnego małoletniemu synowi w dalszym ciągu prowadzi gospodarstwo. Zdaniem Sądu, Antoni W. jest posiadaczem zależnym w rozumieniu art. 336 KC jako że sprawuje zarząd majątkiem syna zgodnie z art. 101 § 1 i 103 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, a dochód z tego majątku stanowi dla odwołującego się źródło utrzymania. Z tych względów zdaniem Sądu odwołujący jest rolnikiem w rozumieniu art. 6 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i powinien być objęty ubezpieczeniem na podstawie art. 16 ust. 1 pkt 1 tej ustawy.

W apelacji od powyższego wyroku Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział w A. wnosila o jego zmianę i oddalenie odwołania. Wyrokowi zarzucono naruszenie art. 16 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 6 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 14 kwietnia 1999 r. [...] oddalił apelację Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziału w A. W sprawie niniejszej bezsporne jest, że Antoni W. i jego żona umową darowizny przekazali w dniu 25 czerwca 1998 r. gospodarstwo rolne na rzecz małoletniego syna Michała (akt notarialny [...]) z tym, że przedmiotowe gospodarstwo jest w dalszym ciągu prowadzone przez Antoniego W. Żona wnioskodawcy pobiera rentę rolniczą. Zgodnie z art. 6 pkt 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) przez rolnika „rozumie się osobę fizyczną prowadzącą na własny rachunek działalność rolniczą jako posiadacz (samoistny albo zależny) gospodarstwa rolnego...”. Zasadnie zatem Sąd Wojewódzki przy interpretacji pojęcia „posiadacz zależny” sięgnął do przepisów Kodeksu cywilnego. Zgodnie z art. 336 KC posiadaczem zależnym jest” użytkownik, najemca, dzierżawca lub mający inne prawo z którym łączy się określone władztwo nad cudzą rzeczą”. Istotę posiadania zależnego stanowi więc określone władztwo nad cudzą rzeczą zależne od wykonywanego prawa. W niniejszym wypadku Antoni W. wykonuje zarząd majątkiem syna zgodnie z art. 101 § 1 KR i OP który stanowi, że „rodzice obowiązani są sprawować z należyłą starannością zarząd majątkiem dziecka pozostającego pod ich władzą rodzicielską”. Sprawuje więc władztwo nad cudzą rzeczą, a zatem w rozumieniu art. 36 KC jest posiadaczem zależnym. Skoro dochód z majątku syna wobec braku innych dochodów stanowi również źródło utrzymania Antoniego W. - (zgodnie z art. 103 KR i OP dochód z majątku dziecka powinien być przeznaczony na utrzymanie i wychowanie dziecka oraz na uzasadnione potrzeby jego rodziny), to

niewątpliwie prowadzi on gospodarstwo rolne na własny rachunek. W związku z powyższym Antoni W. spełnia przesłanki do uznania go za rolnika w rozumieniu art. 6 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Organ rentowy zaskarżył powyższy wyrok kasacją w której zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 16 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 6 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników polegające na uznaniu, iż odwołujący się, będący dzierżycielem gospodarstwa rolnego w imieniu swojego małoletniego syna, jest rolnikiem i powinien być objęty ubezpieczeniem społecznym rolników z tytułu prowadzenia posiadanego gospodarstwa rolnego. Wskazując na powyższą podstawę kasacyjną organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania Antoniego W. od decyzji KRUS – Oddziału Regionalnego w A. z dnia 17 lipca 1998 r. ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Zdaniem organu rentowego zarówno Sąd pierwszej, jak i drugiej instancji, dokonały błędnej interpretacji i błędnie zastosowały przepis art. 16 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 6 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Odwołujący się nie spełnia przesłanek do uznania go za rolnika w rozumieniu art. 6 pkt 1 ustawy. Przepis ten stanowi, iż za rolnika uważa się osobę fizyczną prowadzącą na własny rachunek działalność rolniczą jako posiadacz (samoistny albo zależny) gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej. Z jego treści zdaniem organu rentowego jednoznacznie wynika, iż jednym z warunków niezbędnych do uznania osoby fizycznej za rolnika jest to, aby ta osoba prowadziła działalność rolniczą na własny rachunek. W przedmiotowym stanie faktycznym nie można uznać, że Antoni W., będący dzierżycielem gospodarstwa rolnego swojego małoletniego syna, prowadzi na własny rachunek działalność rolniczą.

Godząc się ze stwierdzeniem Sądu, iż dzierżenie jest rodzajem posiadania zależnego w rozumieniu art. 336 KC, nie sposób pominąć treści art. 338 KC, który stanowi, że kto rzeczą faktycznie włada za kogo innego, jest dzierżycielem. Dzierżyciel włada rzeczą za kogo innego i w jego interesie, a nie swoim własnym, a więc nie do przyjęcia jest wniosek, iż dzierżyciel gospodarstwa rolnego prowadzi to gospodarstwo na własny rachunek.

Prowadzona przez odwołującego się działalność rolnicza jest wykonywana na rachunek jego małoletniego syna i nie zmienia tego faktu złożone Kasie oświadcze-

nie, iż mimo przekazania gospodarstwa synowi, nadal będzie uprawiał je do czasu osiągnięcia przez niego pełnoletności. Wynika więc z tego w sposób oczywisty, iż Antoni W. nie spełnia wszystkich przesłanek z art. 6 pkt 1 ustawy, co jest niezbędne do tego, aby można uznać go za rolnika.

Zdaniem organu rentowego Sąd trafnie przytoczył art. 101 § 1 i 103 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego stwierdzając, iż przepisy te nakładają na rodziców obowiązek zarządu majątkiem dziecka z należytą starannością i przeznaczenie dochodu z niego na jego utrzymanie i wychowanie. Skoro rodzice małoletniego dziecka sprawują zarząd nad jego majątkiem, to w żaden sposób nie można się zgodzić, iż sprawowanie zarządu nad cudzym majątkiem w postaci gospodarstwa rolnego, można uznać za prowadzenie tego gospodarstwa na własny rachunek, a taki właśnie wniosek można wysnuć z uzasadnienia zaskarżonego wyroku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest oparta na usprawiedliwionych podstawach.

Trafny jest zarzut naruszenia zaskarżonym wyrokiem przepisu art. 6 pkt 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników zawierającego definicję legalną pojęcia „rolnik”, zgodnie z którą jest nim osoba fizyczna prowadząca na własny rachunek działalność rolniczą jako posiadacz (samoistny albo zależny) gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej. Z przepisu tego wynika jednoznacznie, że rolnikiem w rozumieniu powyższego przepisu ustawy jest osoba fizyczna, która spełnia łącznie następujące warunki: (a) jest posiadaczem (samoistnym lub zależnym) gospodarstwa rolnego, (b) prowadzi na własny rachunek, jako posiadacz gospodarstwa rolnego, działalność rolniczą.

Trafnie przyjęły Sądy orzekające w sprawie, że interpretacja użytego w art. 6 pkt 1 ustawy pojęcia: „posiadacz zależny” wymaga uwzględnienia treści przepisu art. 336 Kodeksu cywilnego, zgodnie z którym posiadaczem zależnym rzeczy jest ten, kto nią faktycznie włada jak użytkownik, zastawnik, najemca, dzierżawca lub mający inne prawo, z którym łączy się określone władztwo nad cudzą rzeczą, jednakże błędnie przyjęły, że ubezpieczony, który z żoną przekazał gospodarstwo rolne na rzecz ich małoletniego syna i nadal prowadzi to gospodarstwo, jest posiadaczem zależnym w rozumieniu przepisu art. 6 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. W piśmiennictwie i orzecznictwie jest bowiem przyjęte, że istotę posiadania zależnego

w rozumieniu art. 336 KC stanowi władztwo nad cudzą rzeczą w zakresie odpowiadającym innemu niż własność prawu podmiotowemu, które posiadacz wykonuje, w tym jednym z praw wymienionych w tym przepisie (użytkowania, zastawu, najmu lub dzierżawy). Sądy uznały, że tym innym prawem, które uprawniało ubezpieczonego do władztwa nad gospodarstwem rolnym stanowiącym własność małoletniego syna, jest prawo zarządu z art. 101 § 1 Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego, zgodnie z którym rodzice obowiązani są sprawować z należytą starannością zarząd majątkiem dziecka pozostającego pod ich władzą rodzicielską. Sądy, w tym Sąd drugiej instancji, pominęły jednak treść przepisu art. 338 KC, zgodnie z którym, kto rzeczą faktycznie włada za kogo innego jest dzierżycielem. Tymczasem ubezpieczony władając faktycznie gospodarstwem rolnym za małoletniego syna, któremu je darował jest dzierżycielem w rozumieniu tego przepisu.

Ubezpieczony nie spełnia zatem drugiego warunku uznania go za rolnika w rozumieniu art. 6 pkt 1 ustawy, a mianowicie nie prowadzi działalności rolniczej na własny rachunek. Należy bowiem przyjąć, że prowadzenie przez rodziców małoletniego dziecka pozostającego pod ich władzą rodzicielską gospodarstwa rolnego należącego do majątku dziecka jest sprawowaniem zarządu (art. 101 § 1 KRiO) nad cudzym majątkiem, a zatem nie można uznać, iż jest to prowadzenie działalności rolniczej na własny rachunek ubezpieczonego. Skutki majątkowe faktycznego prowadzenia przez ubezpieczonego gospodarstwa rolnego nie są, z punktu widzenia obowiązującego porządku prawnego, zachowywane na rzecz ubezpieczonego, lecz na rzecz jego małoletniego syna pozostającego pod władzą rodzicielską.

Biorąc powyższe pod rozwagę Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

=====